

STRUČNO-ISTRAŽIVAČKI RAD: Strateški plan urušavanja države Bosne i Hercegovine (Instrumentalizacija identiteta naroda kao sredstva za teritorijalnu podjelu države)

Tema ovog stručno-istraživačkog rada je naslovljena kao “Strateški plan urušavanja države Bosne i Hercegovine” i odnosi se na period 90-tih do danas.

Ciljevi i aktivnosti urušavanja države Bosne i Hercegovine u kontinuitetu su veoma jasno iskazani i vidljivi, a što se odnosi na podjelu teritorije i pripajanje susjednim državama. Do sada su poznata tri historijska skupa, različitih aktivnosti i istim ciljevima, a to su:

- (i) Dogovor Tuđman-Milošević u Karađorđevu (25. 3. 1991. g.), te u Tikvešu kod Osijeka (15. 4. 1991. g.). Suština ovih dogovora je podjela Bosne i Hercegovine po “etničkim linijama” i pripajanje njenih naznačenih teritorija Srbiji i Hrvatskoj, a ostatak je za minijaturnu Bosnu. Iako ovaj historijski značajan dogovor nije uspio u očekivanom vremenu, ideja i ciljevi dogovora se nisu promjenili do danas, ni za jotu.
- (ii) U periodu rata (1992.-1995.) sa istim naprijed navedenim ciljevima, provodile su se mnoge aktivnosti različitih izvršilaca, kao što su: neustavne paradržavne organizacije (tzv. “Republika Srpska”, tzv. “Hrvatska republika Herceg-Bosna” i tzv. “Autonomna pokrajina Zapadna Bosna”), agresija i udruženi zločinački pothvat (UZP) susjednih država, paravojne jedinice (JNA sa zadatkom, Srpska dobrovoljačka garda, Tigrovi, Škorpioni, Vojska RS, HVO, HV, Vojska APZB, sarajevske odbrambene, a kasnije paravojne jedinice i ostali), etničko čišćenje, ubijanje, teški zločini, genocid, logori, prisilno preseljavanje stanovništva, pljačka države i stanovništva, te sve ostalo viđeno.
- (iii) Nakon završetka rata, posebne i već poznate ekstremne politike, sa promjenjenim personalom, su počele “mirnodopske aktivnosti” sa istim ciljevima, što je predmet ovog stručno-istraživačkog rada.

Kad se sumiraju sve poznate “mirnodopske aktivnosti” do sada, jasno se vide strateške faze procesa urušavanja države Bosne i Hercegovine, a to su:

1. Instrumentalizacija identiteta naroda kao sredstva za teritorijalnu podjelu,
2. Unutrašnje federalno (ili konfederalno) uređenje države,
3. Otcjepljenje federalnih (ili konfederalnih) jedinica i
4. Pripajanje istih susjednim državama.

Prva faza je aktuelna i provodi se u velikom intenzitetu, sa više strana, a što se odnosi na: blokadu i razgradnju državnih institucija, blokadu puta ka EU i NATO, “Deklaraciju Hrvatskoga sabora o položaju hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini” (2018. g.) “Deklaracija svesrpskog sabora srpskog naroda Republike Srbije i Republike Srpske” (2024. g.), separatističke najave i aktivnosti, neustavni politički narativ “konstitutivni narodi” i njihovim ekskluzivnim pravima, korištenje izmjena Izbornog zakona za teritorijalno etničku podjelu (Prijedlog zastup. gđa. Marina Pendeš, HDZ), osporavanje Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum) i važećih zakona, nejedinstvena i zakonom neutvrđena diplomatija vanjskih poslova, nepravedna raspodjela javnih finansija i investicija, te etno-teritorijalne strateške investicije susjeda sa vlasništvom (komunikacije, energetika i transport), i sve ostalo, ne manje bitno, što je usmjereno ka ostvarenju druge faze ovog strateškog plana.

Predstavnici susjednih država to pomažu i planski vode, lobiraju, ignorišući suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, posebno preko “svojih” etnonacionalnih političkih stranaka i njihovih odanih lidera u Bosni i Hercegovini. Tu se posebno ističu posjete susjednih državnika teritorijama, većinske etničke i religijske pripadnosti, bez diplomatskog i dobrosusjedskog odnosa suverenih i nezavisnih država, zanemarujući pri tome državne granice, institucije i organe, te se neograničeno

miješaju u unutrašnje poslove Bosne i Hercegovine. Njihove izjave su jasne i često sadrže elemente: prijetnje, omalovažavanja i ucjena, te rušenja države. Tu su i negiranja presuda Haškog tribunala (posebno UZP) i domaćih sudova, te skrivanje ratnih zločinaca u svojim državama, blagonaklono suđenje istima, često sa oslobađajućim presudama, preinačenje presuda sudova Bosne i Hercegovine i sl. Uz to, pregovori za nadoknadu ratne štete i besplatno korištenje prirodnih bogatstava Bosne i Hercegovine, nisu pokrenuti i nisu aktualna tema "na stolu".

EkspONENTI ovih politika prema Bosni i Hercegovini u posljednje 2 godine su izuzetno aktivni, koordinirani, vrlo jasni i direktni, kao npr.: "...mi iz RS želimo da budemo Srbija. I to je naš cilj." "Republika Srpska i Srbija bit će jedna država"; "Biramo trenutak kada će se Srpska i Srbija ujediniti" (Milorad Dodik, pred. ERS i SNSD), "Što bismo bili za teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine..." "Meni je uvijek nezgodno da dolazim u Republiku Srpsku, jer sam ministar vanjskih poslova, a ovo nisu vanjski poslovi, ovo su naši unutrašnji poslovi unutar srpskog naroda." „Republika Srpska je nacionalni interes broj jedan...kažemo da je napad na Banjaluku napad na Srbiju“ (Ivica Dačić, min. MUP i bivši min. MVP), zatim "Izborni zakon mora biti preduvjet bilo kakvim integracijama BiH u EU." (Grić Radmana, min. MVP), "...građanska prava moraju biti jednaka za sve, ali tri naroda moraju biti konstitutivna." "Prva stvar koju treba riješiti odmah je pitanje izbornog zakona...". "To je sigurno preduvjet bilo kakvog evropskog puta Bosne i Hercegovine. Vrlo precizno" (Mate Granić, savj. Pred. vlade RH i bivši min. MIP) i sve ostalo isto ili slično.

Druga faza (federalno/konfederalno uređenje) je najavljena na visokom nivou, putem medija i konferencija od strane EU-parlamentaraca Republike Hrvatske, kao npr.: "moraju iskoračiti i tražiti natrag jer sad ili nikada vrijeme je za akciju.", Vašington, 10.3.2025.g.), zatim u najvećoj krizi (Dodik i separatizam Entiteta) poziva: "Historijsko je ovo vrijeme za Hrvate u ovom trenutku...", „Europski model federalizma kao odgovor na separatizam i unitarizam“- Split,10.5.2025.g., UZ zaključak: "federalizam po uzoru na belgijski model najbolji srednji put za izlazak BiH iz političke krize...", "Što je sljedeće, predsjedniče Plenkoviću, što nam trebate isporučiti? Predsjedništvo u Bosni i Hercegovini", zatim izjava "...Bosna i Hercegovina mora biti decentralizirana i federalizirana..." 19.5.2025. g. (Željana Zovko, HDZ); "Tri federalne jedinice su budućnost Bosne i Hercegovine" (Dragan Čović, HDZ).

Proces Instrumentalizacije identiteta naroda kao sredstva za teritorijalnu podjelu (**Prva faza**) se vodi, uglavnom, na osnovu proizvoljnog političkog narativa "tri konstitutivna naroda". Taj narativ i tumačenje posljednjeg stava Preambule Ustava Bosne i Hercegovine (Preambula) je nakon rata, bio baziran na tvrdnjama da je u Bosni i Hercegovini bio "građanaski rat". Te tvrdnje su bile osnova za postojeći prevod sa engleskog jezika, koji je jednostaran i ograničen na jezički pristup, izostavljajući u potpunosti prioritetni pravni aspekt. Ovaj jednostrani prevod kao takav se pretenciozno koristi u političke svrhe, i samim tim postaje "politički prevod", koji kao sredstvo, uveliko doprinosi urušavanju suvereniteta i teritorijalnog integritet Bosne i Hercegovine, kako iznutra, tako uz političku i zakonodavnu podršku, i više izvana.

Izostavljenu pravnu osnovu ovog prevoda čine: 1. Kontinuitet državnosti Bosne i Hercegovine, 2. Izjašnjenje građana na Republičkom referendumu, 3. Okvirni sporazum za Federaciju - I OSNIVANJE (i Splitska deklaracija), 4. Pravna struktura i značenje Preambule, 5. III Djelimična odluka broj U-5/98 Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i 6. Odredbe ustava Republike Hrvatske i Republike Srbije vezane za status naroda i građana, u i van ovih država.

U nastavku teksta su činjenice pravne osnove, za bolje razumijevanje državnosti i statusa naroda, koje pokazuju da je proizvoljni politički narativ "konstitutivni narodi", netačan i pravno neodrživ.

1. Kontinuitet državnosti Bosne i Hercegovine

Nedostatak u Preambuli su historijski temelji državnosti Bosne i Hercegovine. Posebno, jer sve historijske činjenice pokazuju, da je državnost Bosne i Hercegovine izgrađena puno ranije, te da narodi (bošnjački, hrvatski i srpski) 90-tih godina nisu izgradili (konstituisali, osnovali, ustanovili...)

istu, već izgrađenu državu, odnosno državnost, nezavisne i suverene države Republike Bosne i Hercegovine. Dakle, kontinuitet državnosti Bosne i Hercegovine je vrlo jasan, pa se ovi narodi ne mogu prihvatiti, niti identificirati kao “konstitutivni narodi”.

Pravno-historijske činjenice državnosti Bosne i Hercegovine, i pored nedostataka u Preambuli, u velikoj mjeri, zbirno potvrđuje Dejtonski sporazum, Preambula i člana 1. Ustava, te izrečene ključne presude Haškog tribunala (Prlić i ostali 2013. g. / Stanišić i Simatović 2023. g.). Ovim presudama je jasno i nedvosmisleno presuđena agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu i udruženi zločinački pothvat (UZP), s ciljem podjele i pripajanja dijelova teritorije Bosne i Hercegovine susjednim državama (Republika Hrvatska i Republika Srbija). Značajno je, da je ovim presudama odbačen politički narativ “građanski rat”, a što je bilo aktuelno sve do ovih presuda. To je bitno za temu ovog rada, jer je taj politički narativ (“građanski rat”) bio osnova za pretenciozno političko tumačenje riječi “*as constituent peoples*”, bez pravne osnove, kao “kao konstitutivni narodi”. Jasno je, da je Republika Bosna i Hercegovina i pored teške agresije (1992.-1995.) i teškog embarga na oružje, izborila kontinuitet svoje državnosti i održivosti, kao suverena i nezavisna država, međunarodno priznata i članica UN. To svakako doprinosi tvrdnji da su historijski temelji državnosti Bosne i Hercegovine dugovječni, nepobitni, jasni i nepromjenjivi.

Uz navedeno, treba napomenuti da su Ustav Bosne i Hercegovine (Ustav) uradili međunarodni stručnjaci i da su izjave o prihvatanju istog potpisali: Predstavnik Republike Bosne i Hercegovine i predstavnici dva entiteta. Znači da navedeni donosioci u Preambuli nisu donijeli, niti utvrdili Ustav.

Isti dan nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma (Pariz, 14. 12. 1995. g.), Ustav je stupio na snagu, a Ustav Republike Bosne i Hercegovine je stavljen van snage, s tim da su organi vlasti, institucije i druga tijela Republike Bosne i Hercegovine nastavile funkcionisati u skladu sa važećim propisima, dok nisu zamijenjeni novim sporazumom ili zakonom (tačka 4. Ustava “Državni organi”).

Dodatno, državne granice su sastavni dio suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Sve granice država nastale raspadom SFRJ je rješila Međunarodna arbitražna komisija (Banditerova) u Mišljenju br. 3. (11. 01. 1992. g.), gdje je primjenom načela *uti possidetis iuris* (kako posjeduješ, tako posjeduj). Na taj način su administrativne granice bivših socijalističkih republika postale državne granice između novih država, sa međunarodnom zaštitom. Za Bosnu i Hercegovinu, to su avnojevske (i berlinske) granice prema susjedima.

2. Izjašnjenje građana na Republičkom referendumu

Republički referendum za nezavisnost Bosne i Hercegovine je održan je 01. 3. 1992. g., na preporuku Arbitražne komisije međunarodne konferencije o Jugoslaviji. Referendum je označavao opredjeljivanje građana za svoju budućnost i budućnost svoje zemlje. Referendumsko pitanje je bilo veoma precizno i jasnog sadržaja: “*Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive?*” Izlaznost građana je bila 63,6% (2.073.568 glasača), a 99,7% glasača je glasalo “ZA”, a 0,3% glasača “PROTIV”. Slijedom toga, država je 22.5.1992. g. postala ravnopravna članica UN.

Od rezultata ovog referenduma do danas, status naroda, građana i pripadnika ostalih naroda u Bosni i Hercegovini se nikada nije promjenio. Izuzetak je promjena neodrživog naziva naroda “Muslimani”, kao vjerske odrednice i pripadnosti, u tradicionalni naziv naroda Bosne i Hercegovine “Bošnjaci”.

3. Okvirni sporazum za Federaciju, I OSNIVANJE (i Splitska Deklaracija)

U stavu 2. i 4. Preambule Okvirnog sporazuma za Federaciju (Preambula sporazuma) stoji:

„Na osnovu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Bosne i Hercegovine, narodi i građani Bosne i Hercegovine, odlučni da osiguraju punu državnost, ovim stvaraju Federaciju.“

„Odluke o ustavnom statusu teritorija Republike Bosne i Hercegovine sa većinskim srpskim stanovništvom donosiće se u okviru Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.“

Okvirni sporazuma za Federaciju je donesen (New York, 01. 3. 1994. g.), rukovodeći se principima dokumenata koji su navedeni u prvom stavu Preambule sporazuma, od kojih se dva dokumenta bave ljudskim pravima i pravima pojedinca. Slijedom toga, u drugom stavu ove prambule je navedeno ko i kako uspostavlja (stvara) Federaciju: Dakle, bez dileme to su „narodi“ i „građani“, što je u saglasnosti sa svim dokumentima iz Preambule sporazuma, kao i sa Ustavom Republike Bosne i Hercegovine u okviru kojeg je uspostavljena Federacija.

Potvrda navedenom je i **Splitska deklaracija** kao dodatni dokaz nepostojanja „konstitutivnih naroda“. "Deklaracija o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanje političkog rješenja sukladno naporima međunarodne zajednice", koju su potpisali predsjednici Franjo Tuđman i Alija Izetbegović u Splitu 22.7.1995. g. To je međunarodni dokument, vezan za Okvirni sporazum za Federaciju. U ovom dokumentu, pored ostalog, je navodeno: „...*nalažu vodstvima Hrvatske i Bosne i Hercegovine da temeljito i cjelovito razmotre stanje u regiji sa stanovišta očuvanja nacionalne opstojnosti hrvatskog i bošnjačkog naroda i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine*“.

4. Pravna struktura i značenje Preambule?

Pravnu strukturu Preambule čine: (1) Naslov, (2) Pravna osnova za donošenje Ustava, (3) Ciljevi Ustava, (4) Opredjeljenje, odlučnost i inspiracija donosioca Ustava i (5) Donosilac koji utvrđuje Ustav. Preambula bi bila potpunija da sadrži: ostale pravne osnove Republike Bosne i Hercegovine (posebno: referendum o nezavisnosti, prijem Republike Bosne i Hercegovine u UN, agresija i vrijeme trajanja iste, osnova međunarodnih granica i sl.), te historijske činjenice o temelju državnosti Bosne i Hercegovine od nezavisne kraljevine Kulina bana (1180.-1204.) i bana Stjepana Kotromanića (1322.-1353.), moderne državnosti Bosne i Hercegovine, utemeljene 1943. godine (ZAVNOBiH) itd.

Pravno značenje Preambule je izuzetno značajno jer je, prema sadržaju, pravno obavezujuća isto koliko i odredbe Ustava i aneksi Ustava. Stavovi Preambule pojedinačno su različiti u pogledu pravnog značenja, te mogu biti korisni za tumačenje i popunjavanje Ustavnih praznina i nejasnoća. Tu se posebno izdvajaju obavezujući **međunarodni prvni akti** (Povelja Ujedinjenih naroda, Međunarodno humanitarno pravo, Univerzalna Deklaracija o ljudskim pravima, Osnovna načela usaglašena u Ženevi i Njujorku i ostalo), zatim **ciljevi Ustava** (poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti, mir, pravda, tolerancija i pomirenje, te miroljubivi odnosi unutar pluralističkog društva, opšte blagostanje i ekonomski razvoj). U posljednjem stavu Preambule naveden je "**Donosilac**" koji utvrđuje Ustav. Istina je, da navedeni donosilac nije uradio, donio, niti utvrdio Ustav, osim usvajanja Amandmana I 2009. g. (Distrikt Brčko), što je značajno doprinijelo jasnoći navedenog prevoda sa engl. jezika. Pitanje statusa Donosioca Ustava nije niko pravno rješavao niti tumačio, a istovremeno, nijedan državni organ nije zvanično raspravljao, niti tražio tumačenje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (Ustavni sud) po pitanju statusa tri naroda, u odnosu na ostale narodnosti i građane, koji žive u Bosni i Hercegovini.

5. III Djelimična odluka Ustavnog suda broj U-5/98 od 01. 7. 2000. godine

Predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, pokrenuo je postupak pred Ustavnim sudom (12. 02. 1998. g.), po pitanju usklađenosti određenih odredbi Ustava Republike Srpske i Ustava Federacije Bosne i Hercegovine sa Ustavom Bosne i Hercegovine, a što je bila obaveza entiteta da to urade mnogo ranije. Apelant nije tražio tumačenje posljednjeg stava Preambule u pogledu riječi „...*as constituent peoples*...“, pa Ustavni sud to nije tumačio, niti je donio bilo kakvu odluku u vezi s tim. Ustavni sud je postupio, kao i obično, prema zahtjevu apelanta i ništa više. Određeni izrazi u djelimičnim odlukama Ustavnog suda nisu „shvaćeni“, pa se koriste za proizvoljno javno političko tumačenje, u smislu da je Ustavni sud presudio da su „tri konstitutivna naroda“ u Bosni i Hercegovini, što se odnosi na III Djelimičnu odluku broj (Sl. gl. BiH br. 23/00). Ova odluka se isključivo bavi pitanjem Apelanta: usaglašavanjem entitetskih ustava, te ravnopravnošću i jednakošću naroda u

institucijama i organima svih nivoa vlasti, kako je utvrđeno u članu III/3.b) Ustava. U tom smislu, Ustavni sud u Član 1., dopunjen Amandmanom 44. III Djelimične odluke, koristi izraz “konstitutivni narodi” u različitom kontekstu, kao što su: „Preambula Ustava BiH jasno označava Bošnjake, Hrvate i Srbe kao konstitutivne narode, tj. kao narode” (stv.1.), te „...natkrovljujući princip Ustava BiH kojim se entiteti moraju u potpunosti povinovati...” (stv.6.). U osnovi to znači, sve je principijelno od vrha (natkrovlje) do najnižeg nivoa vlasti, radi jednakopravnosti naroda i ustavne usaglašenosti. Izrazom “natkrovljujući” Ustavni sud ne tumači status tri naroda, konstitutivni ili ne. Taj izraz važi za sve principe Ustava, kao “natkrovljujući” koji važe za niže nivoe vlasti. Istovremno, iako Ustavni sud nije tumačio, niti donio odluku u vezi izraza “konstitutivni narodi”, u stavu 1. ovog člana iskazuje određeno, ne i konačno, mišljenje dajući potvrdu izrazom “to jest”: “...kao konstitutivne narode, tj. kao narode.”

6. Odredbe ustava Republike Hrvatske i Republike Srbije vezane za status naroda i građana u i izvan ovih država

Ustav Republike Hrvatske: U Poglavlju “I. Izvorišne osnove” Ustava, je utvrđeno da: “...Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskoga naroda i država pripadnika nacionalnih manjina...” bez određenja teritorije njihove pripadnosti.

U Čl. 10. ovog ustava utvrđeno je:

“Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu i promiče njihove veze s domovinom.

Dijelovima hrvatskog naroda u drugim državama jamči se osobita skrb i zaštita Republike Hrvatske.”

Ustavni pojam “državljeni” je jasan, a nije jasno šta su “dijelovi hrvatskog naroda” u odnosu na termin “nacionalna država hrvatskog naroda”¹. Riječ nacionalna je pridjev izveden iz imenice nacija². Prema navedenim izvorima znači da je to nacionalna država hrvatskog naroda koji žive na teritoriji Republike Hrvatske, a ne i “dijelovima hrvatskog naroda” u drugim državama. Dakle, činioci (pojedinci) “dijelova hrvatskog naroda” u drugim državama su statusno izjednačeni sa “državljanima u inozemstvu”.

Ovaj ustavni termin “dijelovi hrvatskog naroda” prema Bosni i Hercegovini je zloupotrebljen i neustavno primjenjen, što najbolje pokazuju odredbe Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske (NN 124/11, 16/12, 98/ 2025.). U ovom zakonu su politički tretirani Hrvati u Bosni i Hercegovini: “U smislu ovoga Zakona Hrvati izvan Republike Hrvatske su: -pripadnici suverenog i konstitutivnog hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini...”, (Čl.2.stv.1.), te “Republika Hrvatska se zalaže za puno ostvarenje jednakopravnosti i konstitutivnosti hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.” (Čl. 6. stv. 4.)

Zakonodavna i izvršna vlast Republike Hrvatske, uzimajući u obzir flagrantnu “Deklaraciju Hrvatskoga sabora o položaju hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini” (Hrvatski sabor, 27.12.2018. g.), se miješa u unutrašnje ustavno-pravne odnose Bosne i Hercegovine, prije svega proizvoljnim političkim tumačenjem Ustava. Jasno, te aktivnosti su direktno povezane sa instrumentalizacijom identiteta hrvatskog naroda, usmjereno ka ostvarivanju ciljeva naznačenog strateškog plana o podjeli teritorije Bosne i Hercegovine. Uz navedno, Republika Hrvatska nakon 16 godina nije ratificirala potpisani Ugovor o granici između dvije države, uz izgovor “nepostojećeg problema. To je funkcionerima Hrvatske bitno za vještački “politički nesporazum” u vezi razgraničenja, a koje je već potpuno jasno.

¹ “nacionalna država, termin koji se izvorno odnosi na državu u kojoj prevladava jedna nacija, državu koja je utemeljena na nacionalnim vrijednostima i suverenitetu koji je jedan, nedjeljiv, neotuđiv, i pripada naciji. Nacionalna je država kompaktna i izomorfna organizacija koju čine teritorij, etnos (nacija) i državni aparat prisile.” (izvor: Hrvatska enciklopedija).

² **Definicija riječi nacija:** etnička, politička i kulturna zajednica, povijesno oblikovana u različitim okolnostima i uvjetima na osnovi jezika, teritorija, tradicije, ekonomskog života, vjere, bitno prožeta težnjom za zajedničkom pripadnošću i vlastitom državno-političkom organiziranošću i suverenitetom [hrvatska nacija; francuska nacija]; narod (izvor: Hrvatski jezični portal).

Sve te, a i prateće aktivnosti su u suprotnosti sa: Ustavom Republike Hrvatske, Ustavom Bosne i Hercegovine, Dejtonskim sporazumom, međunarodnom pravu, uz očigledno ignorisanje presuda Haškog tribunala i nadoknade ratne štete, koja je evidentno veoma visoka.

Ustav Republike Srbije: "Republika Srbija je država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive, zasnovana na vladavini prava i socijalnoj pravdi,..."(Član 1.)

"Republika Srbija štiti prava i interese svojih državljana u inostranstvu. Republika Srbija razvija i unapređuje odnose Srba koji žive u inostranstvu sa matičnom državom." (Član 13.)

Ove navedene odredbe su vrlo korektne, jasne i nedvosmislene, te jednostavne za provedbu. Uz to, uzimajući u obzir i ostale odredbe Ustava Republika Srbije, jasno je da su status srpskog naroda u Bosni i Hercegovini i Entitet Republika Srpska, isključivo, regulisani ustavno-pravnim aktima države Bosne i Hercegovine.

Međutim, stvarno stanje i političke aktivnosti državnika Srbije i entitetskih funkcionera su potpuno drugačije i usmjerene su ka ostvarivanju naznačenog strateškog plana podjele teritorije Bosne i Hercegovine. Od svih negativnih aktivnosti, flagrantno je usvajanje međunarodnog dokumenta „Deklaracija sevesrpskog sabora srpskog naroda Republike Srbije i Republike Srpske“, sve kako bi instrumentalizacijom identiteta srpskog naroda, direktno doprinijeli ostvarenju ciljeva naznačenog strateškog plana o podjeli teritorije Bosne i Hercegovine. Ovaj dokument su usvojile vlade, skupštine i potpisali predsjednici Entiteta Republika Srpska i države Republike Srbije.

Uz navedeno, Republika Srbija izbjegava ugovor o granici dvije države, na način "ucjene" prijedlozima o zamjeni teritorija, što je besmisleno, jer su granice već međunarodno priznate i međunarodno zaštićene. Međusobna dodjela koncesijskih prava za korištenje pojedinih teritorija nakon potpisa graničnog ugovora, nije razmatrano, kao ni sporazum o korištenju hidro-poencijala rijeke Drine.

To stanje je funkcionerima Republike Srbije bitno za vještački "politički nesporazum", jer se isplati.

Sve navedene i šire prateće aktivnosti su u suprotnosti sa: Ustavom Republike Srbije, Ustavom Bosne i Hercegovine, Dejtonskim sporazumom (posebno Član 10.) i međunarodnom pravu, uz očigledno ignorisanje presuda Haškog tribunala i nadoknade ratne štete, koja je evidentno veoma visoka.

Pravno-jezička osnova Preambule - posljednji stav

Pravno-jezička osnova je neophodna, jer odvojeno nije moguće imati ispravan prevod i značenje Preambule³. Ova pravno-jezička osnova isključuje "Machine translations" i "AI translations", jer nisu osposobljeni da mogu misliti, rasuđivati i saosjećati kao ljudi. Pored toga, prikupljaju veliki broj javnih objava i podataka sa društvenih mreža. Samim tim, njihova "konceptualna kreacija" za ovaj i slične predmete je neprihvatljiva.

Jezička osnova: Neslužbeni i nepotvrđeni, aktuelni prevod riječi „*constituent*“ je konstitutivni. Prema zvaničnim rječnicima engleskog jezika to nije tako. Ova riječ u engleskom jeziku je pridjev i imenica, pa je pitanje šta znači kao pridjev, a šta kao imenica?

U rječniku "Englesko-hrvatski rječnik", Školska knjiga Zagreb, 22. izdanje, 1996., Rudolf Filipović i ostali, ova riječ kao pridjev znači: sastavni, koji sačinjava dio, izborni, ustavotvorni, konstitucioni, izborni tijelo, birači, tvoriti, sačinjavati. Ista riječ kao imenica u istom rječniku znači: (bitan) sastavni dio, birač, glasač (parl.) i vlastodavac.

3 "Recalling the Basic Principles agreed in Geneva on September 8, 1995, and in New York on September 26, 1995, Bosniacs, Croats, and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina hereby determine that the Constitution of Bosnia and Herzegovina is as follows:" Aktuelni prevod:

"Podsjećajući se na Osnovna načela usaglašena u Ženevi 8. 9. 1995. godine i u Njujorku 26. 9. 1995. godine, Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine, kako slijedi:"

Dakle, prema ovom rječniku kao jezičkoj osnovi, riječ „constituent“ (pridjev ili imenica) ne znači „konstitutivni“. Riječ u prevodu „konstitucionni“ je pridjev od imenice „konstitucija“ i ima sasvim drugo značenje, i nije povezan s rječju „konstitutivni“.

Istina, riječ „constitutive“ u istom rječniku prevedena je kao: konstitutivan, koji određuje, osnovni, bitan, sastavni i sačinjavati. Međutim, ista se ne nalazi u Preambuli.

Potvrde radi, u rječniku “Ilustrirani engleski rječnik OXFORD”, DZS: Knjiga i dom – Zagreb 1999. i rječniku “The Oxford Quick Reference Dictionary” Oxford University Press, New York 1998. riječ „constituent“ nema značenje “konstitutivni”. Kao pridjev ova riječ znači: kompozirajući i pomagajući u sastavljanju cjeline; sposoban napraviti i promijeniti ustav (ustavotvorna skupština), birajući; a kao imenica ima značenje: član biračkog tijela koji bira predstavnika za zakonodavno tijelo, sastavni dio (from Latin *constituent*– „*setting up*“: postavljanje, namještanje, imenovanje...).

Ovdje i logično pitanje: zašto je u Preambuli napisana množina (*Bosniacs, Croats, and Serbs*) od jedinki (*Bosniac, Croat and Serb*), a ne konkretni nazivi naroda (*Bosnecian, Croatian and Serbian*)? Da su u Preambuli napisani nazivi naroda: bošnjački, hrvatski i srpski narod, ne bi bilo proizvoljnog i netačnog političkog prevoda. U ustavima Hrvatske i Srbije ovi narodi su: hrvatski narod i srpski narod.

Dakle, prezentirana jezička osnova pokazuje da aktuelni prevod i značenje riječi „konstitutivni“ nije tačno. Predstavljeni prevodi ove riječi, zvaničnih rječnika i činjenice, pokazuju da su riječi “sastavni dio” i “ustavotvorni” najbliže tačnom prevodu i značenju predmetnog teksta u Preambuli.

Pravna osnova: Obrađena je predhodno, pod naslovima od 1. do 6. U nastavku je sažetak istih.

U tekstu pod naslovom “Kontinuitet državnosti Bosne i Hercegovine” je jasno i činjenično pokazano da bošnjaci, hrvatski i srpski narodi 90-tih godina nisu izgradili, konstituisali, osnovali, ustanovili... državu Bosnu i Hercegovinu, pa se ovi narodi ne mogu prihvatiti, niti identificirati kao “konstitutivni narodi”, već ranije izgrađene države.

U tekstu pod naslovom „Izjašnjenje građana na Republičkom referendumu“ pokazano je da osim suverenosti i nezavisnosti države, rezultatima ovog referenduma je utvrđeno, da je to država “*ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive.*”

Pojam “konstitutivni narodi” je nepoznat ovom javnom i slobodnom izjašnjavanju građana.

U tekstu pod naslovom “Okvirni sporazum za Federaciju-I OSNIVANJE (i Splitska deklaracija)” jasno je pokazano ko stvara Federaciju: narodi i građani Bosne i Hercegovine u okviru suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Bosne i Hercegovine. Preostali teritorij je nazvan „teritorij sa većinskim srpskim stanovništvom.“ Dodatno, Splitska Deklaracija potvrđuje status hrvatskog i bošnjačkog Naroda, te teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

Pojam “konstitutivni narodi” je nepoznat u ovim dokumentima.

U tekstu pod naslovom “Pravna struktura i značenje Preambule” posebno se izdvajaju obavezujući međunarodni pravni akti, koji ne poznaju termin “konstitutivni narodi” i prioritetno se bave ljudskim i građanskim pravima. Ciljevi Ustava posebno naglašavaju: poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti, mir, pravda, tolerancija i pomirenje, te miroljubivi odnosi unutar pluralističkog društva, opšte blagostanje i ekonomski razvoj.

Pojam “konstitutivni narodi” nije poznat u ovim aktima i ciljevima Ustava.

U tekstu pod naslovom „III Djelimična odluka broj U-5/98 Ustavnog suda Bosne i Hercegovine” jasno je da Apelant nije tražio tumačenje posljednjeg stava Preambule u pogledu riječi „...as *constituent peoples*...“, pa Ustavni sud to nije tumačio, niti je donio bilo kakvu odluku u vezi s tim. Ustavni sud je postupio, kao i obično, prema zahtjevu apelanta i ništa više.

U tekstu pod naslovom “Odredbe ustava Republike Hrvatske i Republike Srbije vezane za status naroda i građana, u i van ovih država” jasno je pokazano, kako je veliki uticaj i miješanje susjednih država u unutrašnje ustavno-pravne poslove Bosne i Hercegovine. Mnoge aktivnosti su u suprotnosti

sa: ustavima ovih država, Ustavom Bosne i Hercegovine, Dejtonskim sporazumom, te međunarodnim pravom, uz očigledno ignorisanje presuda Haškog tribunala i nadoknade ratne štete, koja je evidentno veoma visoka.

ZAKLJUČAK:

Pravno-jezička osnova pokazuje da aktuelni prevod (konstitutivni narodi), posljednjeg stava Preambule nije tačan i da je to čisti politički narativ, koji narodima daje specijalni politički status, diskriminirajući pripadnike nacionalnih manjina i građane. Sigurno je da koncept Ustava nije takav, a što potvrđuje sljedeće.

U Preambuli navedena množina (Bošnjaci, Hrvati i Srbi), a ne imena naroda (bošnjački, hrvatski i srpski), sve jedinke (pojedince) ovih naroda pravno i pravedno izjednačava sa jedinkama (pojedincima) pripadnika nacionalnih manjina i građana. Svi pojedinci su isti, sa istim pravima. Na taj se način svi pojedinci (ljudi/građani) države stavljaju u ravnopravan položaj, bez obzira na njihovu pripadnost: etnonacionalnu, vjersku, rasnu, spolnu, i svaku drugu. To je u skladu sa međunarodnim aktima Preambule (uključivo i ostale međunarodne akte), koji se bave ljudskim pravima i pravima pojedinca, a što je obavezujuće i važi za ustavno-pravni poredak Bosne i Hercegovine.

Pravno-jezička osnova pokazuje da je prevod teksta posljednjeg stava Preambule (*...as constitution peoples...*), najbliži riječima: "kao sastavni dio naroda" i "kao ustavotvorni narodi".

U tom smislu, treba naglasiti da je velika pravna promjena nastala kad je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine 26.3.2009. g. mijenjala, odnosno uredila Ustav, usvajanjem Amandman I. na Ustav (PSBiH, broj: 327/09), vezano za Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine. Ovaj pravni postupak je napravio izuzetno važnu pravnu promjenu, jer je na taj način Ustav postao Ustav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, a Anex IV je ostao kao historijski podatak. Ovim pravnim postupkom, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je postala sposobna da donosi i mijenja Ustav. Slijedom toga, konstrukcija posljednje rečenice Preambule, u pravno-jezičkom značenju, trebalo bi da glasi: "Bošnjaci, Hrvati i Srbi kao ustavotvorni narodi (u zajednici sa ostalima), i građani Bosne i Hercegovine, ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine, kako slijedi:"

Sarajevo, 05.8.2025. g.

Dostavljeno: Zastupnicima u Parlamentarnoj skupštini BiH

Pomorsko društvo u Bosni i Hercegovini

- građanska inicijativa

<https://bhmore.ba> / info@bhmore.ba

dr.sc. Izet Bajrambašić, predsjednik